

Hva må bokføringspliktig endre i sine rutiner med ny kassasystemlov?

Alle nye kassasystemer som kjøpes etter 1.1.2017 må oppfylle kravene i ny kassasystemlov. Eksisterende kassasystemer må byttes ut eller oppgraderes innen 1.1.2019.

Bokføringsforskriftens § 10 a. Særlige regler om dokumentasjon av kontantsalg

Bokføringspliktige skal registrere og dokumentere kontantsalg ved bruk av kassasystem med produkterklæring som tilfredsstillende krav i kassasystemlova og krav etter forskrift gitt i medhold av kassasystemlova. Departementet kan i forskrift fastsette krav til bruk av kassasystem mv., herunder fastsette unntak.

Kassasystemlova § 1. Virkefelt

Denne lova gjeld leverandører av kassasystem som nemnt i § 2 bokstav e. Lova fastsett krav til kassasystem mv. som blir tilbode for sal, utleige eller utlån til bokføringspliktig som nemnt i bokføringslova § 2.

Til nå har produsenter og importører av kassasystemer ikke vært underlagt noen særskilte lovkrav. Kravene har ligget på den bokføringspliktige i form av dokumentasjonskrav og krav til rutiner for løpende registrering og dagsoppgjør.

Nye regler for kassasystemleverandørene vil likevel indirekte påvirke den bokføringspliktige ved at noen rutiner blir nye eller endret. Disse er nærmere vurdert nedenfor.

Se også Skatteetatens spørsmål og svar: <http://www.skatteetaten.no/no/Bedrift-og-organisasjon/Drive-bedrift/Bokforing-og-regnskap/Nye-krav-til-kassasystem/sporsmal-og-svar-om-nye-kassasystemer/>

Utdrag frå lov- og forskriftskrav	Nye eller endrede rutiner for den bokføringspliktige	Øvrige kommentarer til kravene
<p>Lovens § 3 Krav til kassasystem (2): Det skal finnast ei systemskildring av oppbygginga til kassasystemet og alle funksjonane i systemet. Systemskildringa skal følgje med kassasystemet ved sal, utleige eller utlån.</p> <p>Forskriftens § 2-1 Systemskildring: (1) Av systemskildringa som nemnt i kassasystemlova § 3 andre ledd skal det gå fram korleis kassasystemet kan kontrollerast. Dersom kassasystemet oppbevarer dokumentasjon av bokførte opplysningar, og det er nødvendig for å kunne kontrollere bokførte opplysningar på ein enkel måte, skal systemskildringa også dokumentere kontrollsporet, blant anna korleis systemgenererte poster kan etterprøvast.</p> <p>(2) Dersom eit kassasystem vert endra ved at det blir tilført nye funksjonar eller det blir gjort endringar som påverkar oppbygginga av systemet, skal det enten utarbeidast eit tillegg til systemskildringa over dei endringane som er gjort eller ei heilt ny systemskildring. Dokumentasjonen skal følgje med kassasystemet.</p> <p>Forskriftens § 2-6.Funksjonar som eit kassasystem ikkje skal ha (1) Programvaren i eit kassasystem skal ikkje ha andre funksjonar enn det som går fram av systemskildringa, jf. kassasystemlova § 3 andre ledd.</p> <p>Forskriftens § 2-4.Krav til språk Systemskildring, programvare, servicemanual, programmeringsverktøy og programmeringsmanual skal vere på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Det same gjeld tekst på kvitteringar, X-rapport og Z-rapport samt registrering av kontinuerleg bruk.</p>	<p>Brukermanualen (systemschilding) må være tilgjengelig ved lokasjonen hvor kassasystemene er, slik at kontrollører raskt kan sette seg inn i funksjonene og kunne forstå kontrollsporet fra registreringene til eventuell bokføringsdokumentasjon.</p> <p>Brukermanualen skal følge apparatet. Ved utskiftninger av apparat må manualen følge det gamle, og manual for nytt apparat oppbevares i lokalene.</p> <p>Gjøres det oppdateringer til kassasystemet, må brukermanualene oppdateres. Det er forbud mot å ha funksjoner som ikke er beskrevet i manualen, derfor er det særdeles viktig å erstatte gamle brukermanualer med nye når disse foreligger.</p>	<p>Krav til språk er det systemleverandør som må passe på, men det kan være greit for den bokføringspliktige å sjekke at bruksanvisningen er på rett språk.</p>

Utdrag frå lov- og forskriftskrav	Nye eller endrede rutiner for den bokføringspliktige	Øvrige kommentarer til kravene
Lovens § 5 Produktfråsegn (1): Leverandøren av eit kassasystem skal levere ei produktfråsegn til skattekontoret om at kassasystemet oppfyller krava i § 3 og krava i føresegnene gitt i medhald av lova. Produktfråsegna skal leverast før kassasystemet blir tilbode for sal, utleige eller utlån og ho skal oppdaterast ved nye versjonar av kassasystemet.	Produkterklæringene må være tilgjengelig ved lokasjonen hvor kassasystemene er, slik at det ved kontroll kan bekreftes at systemene er godkjent til bruk i den bokføringspliktiges virksomhet. Produkterklæringen skal følge apparatet. Ved utskiftninger av apparat må produkterklæringen følge det gamle, og ny erklæring oppbevares på lokasjonen for det nye apparatet.	Opplysninger om modell, type og versjon av kassasystemet, med ID-nummeret til kassasystemet, skal være lett tilgjengelig (synlig) for å kontrollere at apparat og produkterklæring er i samsvar.
Forskriftens § 2-2 Kassaskuff Kassasystemet skal ha integrert kassaskuff. Dette gjeld likevel ikkje dersom kassasystemet har funksjonar for å registrere kontantsal mv. på den enkelte operatør og salet ikkje blir registrert frå faste kassapunkt. Kravet gjeld heller ikkje ved kassapunkt kor det ikkje er mogeleg å betale med setlar og myntar.	Kassasystemer som er koblet til automatiske seddel- og myntmottak med vekslingsfunksjonalitet er tillatt så lenge de er integrert med apparatet.	
Forskriftens § 2-3. Skriver mv. (1) Kassasystemet skal ved det enkelte kassapunkt vere utstyrt med ein skriver. Skrivaren skal kunne produsere dokumentasjon som nemnt i § 1-2 bokstavane d til h og k til m. (2) Kassasystemet skal for det enkelte kassapunkt vere utstyrt med ein eksportfunksjon, slik at det er mogeleg å overføre opplysningane i elektronisk journal til eksternt lagringsmedium.	Skriver skal være tilgjengelig for det enkelte kassapunkt slik det er nevnt i loven, men slik regelverket kan tolkes, kan flere kassapunkter være knyttet til en felles skriver på nettverket. Hvorvidt den bokføringspliktige har en felles skriver eller en til hvert punkt, vil påvirkes av volumet av utskrifter, eksempelvis dagligvare med mange utskrifter i timen (direkte ved kassapunktet) og bilforhandlere med færre kontantsalg pr dag (skriver i nettverk bak skranken). Regelverket er heller ikke til hinder for at det benyttes en skriver til å produsere kvitteringer og en annen skriver til å produsere elektronisk journal og X- og Z-rapporter. Begge skriverne må imidlertid være plassert på forretningsstedet. Systemet skal skrive ut en kvittering på papir, men det er kundens valg å ta denne imot. Eksportfunksjonen er i utgangspunktet tenkt å benyttes ved etterkontroll, men kan også være en mulighet for å tømme et fullt minne i kassasystemet, eller å overføre data fra kassasystemet til regnskapssystemet.	

Utdrag frå lov- og forskriftskrav	Nye eller endrede rutiner for den bokføringspliktige	Øvrige kommentarer til kravene
<p>Forskriftens § 2-5. Funksjonar som eit kassasystem skal ha</p> <p>(5) Kassasystem som er tenkt til bruk for fleire bokføringspliktige, skal vere lagt til rette for at all kontinuerleg bruk, blant anna betalingsmiddel, blir registrert særskilt for kvar enkelt bokføringspliktige verksemd.</p>	<p>Det er ikke uvanlig at eksempelvis et tannlegekontor har felles kassasystem for flere selvstendige tannleger. Systemet må derfor kunne skille ut salget for de enkelte bokføringspliktige, noe som betyr at det ved registrering av et kontantsalg må identifiseres hvilken tannlege salget gjelder. Alle kvitteringer og rapporter fra systemet må kunne skrives ut for hver bokføringspliktige.</p>	<p>Det er flere krav til systemet i denne forskriftsparagrafen. Systemleverandør må sikre at disse finnes, og påvirker ikke den bokføringspliktiges rutiner.</p>
<p>Forskriftens § 2-6. Funksjonar som eit kassasystem ikkje skal ha</p> <p>(2) Programvaren i eit kassasystem skal ikkje kunne koplant saman med eller integrerast med utrustning eller programvare som gjer det mogeleg å endre eller slette elektronisk journal.</p> <p>(3) Programvaren i eit kassasystem skal ikkje ha funksjonar som gjer det mogeleg for brukaren å ta bort, endre eller legge til opplysningar i registreringane. Programmert tekst på varer og tenester skal ikkje kunne endrast ved eller etter registreringa.</p>	<p>Dette har aldri vært tillatt, slik at rutiner ikke påvirkes.</p>	<p>Det har i markedet vært tilgjengelig «phantomware» som er programvare som kan manipulere elektronisk journal og dagsoppgjør etter at reell omsetning har vært registrert, men før dagsoppgjøret skrives ut. Systemleverandørene må begrense mulighetene for å installere slik programvare eller begrense mulighetene for å tilknytte annen maskinvare med samme funksjonalitet.</p>

Utdrag frå lov- og forskriftskrav	Nye eller endrede rutiner for den bokføringspliktige	Øvrige kommentarer til kravene
<p>Forskriftens § 2-6. Funksjonar som eit kassasystem ikkje skal ha</p> <p>(4) Det skal ikkje vere mogeleg å registrere sal utan at systemet skriv ut ei salskvittering. Systemet skal ikkje kunne skrive ut meir enn éi kopikvittering.</p>	<p>Skjer det noe med skriveren, kan det ikke registreres salg i kassasystemet. Skriveren må etterfylles med papir, repareres eller erstattes med ny før salg kan registreres på nytt. Det er anledning til å benytte eksempelvis en forhåndsnummerert manuell notablokk under stansen, men det er myndighetenes klare forutsetning at skriveren bringes i orden så raskt som mulig for å sikre så fullstendig registrering av kontantsalg som mulig i kassasystemet.</p> <p>Det er også lagt til grunn at systemet ikke kan skrive ut mer enn en kopi. Dette har myndighetene vurdert som tilstrekkelig i praksis, og regelen er laget for at ikke en ny kunde skal få en gammel kopi uten at det nye salget er registrert. Eksempelvis at en kvittering på et glass øl blir kopiert til mange kunder etter hverandre uten at nye salg registreres.</p> <p>Kommer kunden tilbake og har mistet originalen og kopien, må i så fall dokumentasjon utarbeides på annen måte utenfor kassasystemet. Kjøper kan da ikke kreve fradrag for MVA, men kan sannsynliggjøre utlegget som varekjøp til inntekts ervervelse. Det kan være at fradraget ikke godkjennes ved et bokettersyn.</p>	
<p>Forskriftens § 2-6. Funksjonar som eit kassasystem ikkje skal ha</p> <p>(6) Det skal ikkje vere mogeleg å foreta registreringar i kassasystemet dersom lagringsminnet er fullt.</p>	<p>Det kan oppstå behov for å overføre filer ved fullt minne. Ansatte må derfor overføre datafiler fra kassasystemet til annet oppbevaringsmedium etter reglene i forskriften § 2-3 (2).</p> <p>Filene som tas ut av kassasystemet må oppbevares på en sikker måte slik at innholdet ikke kan manipuleres eller at data går tapt.</p>	<p>Det er viktig å kunne underbygge fullstendigheten av de filer som tas ut. Eksempelvis kan dette gjøres ved at den ene filens transaksjoner avsluttes 23.4.2019 kl. 12:00, og den andre filens transaksjoner begynner 23.4.2019 kl. 12:10, dette kombinert med tilhørende Z-rapporter og annen støttende dokumentasjon.</p> <p>Det utarbeides nå et standard dataformat for kassasystemer (SAF-T for kassasystemer). Minne (elektronisk journal) skal kunne overføres til nytt lagringsmedium via denne SAF-T filen.</p>

Utdrag frå lov- og forskriftskrav	Nye eller endrede rutiner for den bokføringspliktige	Øvrige kommentarer til kravene
Forskriftens § 2-6. Funksjonar som eit kassasystem ikkje skal ha (7) Kassasystemet skal ikkje ha ein særskilt funksjon for treningsbruk.	Opplæring av ansatte kan ikke skje på det kassaapparatet som skal registrere faktisk kontantsalg for den bokføringspliktige. Enten må det lånes et testapparat, eller at det installeres en demokasse på systemet som ikke kan benyttes for reelt salg eller fremstå som en fullverdig kasse. Eksempelvis gjennom å ikke ha utskriftsfunksjon, integrasjon med myntskuff mv.	Kassasystemer antas å være såpass intuitive at opplæringsfunksjonalitet ikke er nødvendig i det systemet som benyttes til å registrere faktisk salg.
Forskriftens § 2-6. Funksjonar som eit kassasystem ikkje skal ha (8) Det skal ikkje vere mogeleg å merke særskilte varer eller tenester i kassasystemet slik at dei ikkje blir tekne med på X- og Z-rapport.	Ingen endringer i rutine da systemleverandørene må sikre at slikt ikke kan gjennomføres i systemet.	Noen kassasystemer kan via kassasystemet eksempelvis gi beskjed til kjøkkenet om justeringer til en matrett (ekstra stekt, ikke løk mv). Slike meldinger utelates naturlig nok fra dagsoppgjøret. Disse meldingsfunksjonene må ikke kunne fremstå slik at de ser ut som et kjøp, men som likevel ikke kommer til dagsoppgjøret.
Forskriftens § 2-8-2 X-rapport i) talet på tips og beløp, dersom kassasystemet har funksjonar for dette, m) talet på opningar av kassaskuff t) talet på prisundersøkingar spesifisert på varegruppe og beløp,	i) Tips skal registreres i kassen hvis systemet har funksjonalitet for dette, ikke ellers. m) En åpning av kassaskuff uten et tilhørende salg er mulig, men X-rapporten vil vise antallet. Ansatte bør derfor begrense nullsalg til minimum da dette kan gi indikasjoner på uautorisert bruk (ta imot kontanter og gi vekslpengen uten å registrere selve salget). t) En kunde ønsker å vite prisen på en vare ved kassen. Selgeren kan scanne varen og annullere salget som før. Prisforespørsel skal registreres i elektronisk journal, men dette er noe brukeren trenger å tenke på.	

Utdrag frå lov- og forskriftskrav	Nye eller endrede rutiner for den bokføringspliktige	Øvrige kommentarer til kravene
<p>Forskriftens § 2-8-4. Salskvittering Ei salskvittering skal minst innehalde opplysningar som nemnt i forskrift 1. desember 2004 nr. 1558 om bokføring § 5-3-2a samt opplysningar om type betalingsmiddel og ID-nummeret til kassasystemet. Ordet «Salskvittering» skal visast øvst på kvitteringa. Dersom salskvitteringa er framstilt i elektronisk form skal orda «Elektronisk salskvittering» visast. Dersom betalingsterminal er integrert med kassasystemet, skal salskvitteringa også innehalde transaksjons-ID.</p> <p>Forskriftens § 2-8-6. Kopikvittering og pro forma kvittering Dersom kassasystemet har funksjonar til å skrive ut kopikvittering eller pro forma kvittering skal desse vere tydeleg merka respektive «KOPI» og «Foreløpig kvittering – IKKJE KVITTERING FOR KJØP». Den markerte teksten skal vere minst dobbelt så stor som den teksten som angir beløp.</p>	<p>Ingen endringer i rutine da systemleverandørene må sikre at dette fungerer etter forskriften.</p>	<p>Det er fullt mulig å ha ordene «salgskvittering» eller «Sales Receipt» øverst på kvitteringen. Tilsvarende er det mulig å skrive «Foreløpig kvittering – IKKE KVITTERING FOR KJØP».</p> <p>Kravet til språk er enten norsk, svensk, dansk eller engelsk.</p>
<p>Forskriftens § 2-8-8. Kvittering frå betalingsterminal Kvittering frå betalingsterminal som ikkje er integrert med kassasystemet skal tydeleg merkast «IKKJE KVITTERING FOR KJØP». Den markerte teksten skal vere minst dobbelt så stor som den teksten som angir beløp.</p>	<p>Her må den bokføringspliktige sikre at leverandør av betalingsterminalen (som kan være noen andre enn kassasystemleverandøren) programmerer denne teksten på utskriften.</p>	